

Z kroniki naukowej

W DIALOGU Z HISTORIĄ MIĘDZY PRUSAMI WSCHODNIMI A WARMIĄ I MAZURAMI AKADEMIA LETNIA W OLSZTYNIE

Jednym z projektów edukacyjnych, przeznaczonych dla szerszej publiczności, których partnerem był Instytut Zachodni, była zorganizowana przez Instytut Historii Stosowanej, Dom Kopernika w Olsztynie oraz Katedrę Historii Europy Wschodniej Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą w dniach 9-21 września 2005 r. akademia letnia „W dialogu z historią. Między Prusami Wschodnimi a Warmią i Mazurami”. Mecenasami akademii były: Fundacja Zeit, Fundacja Boscha, Konsulat Generalny RFN w Gdańsku, Rok Polsko-Niemiecki, Samorząd Studencki Uniwersytetu Viadrina oraz Stowarzyszenie Wspierające Europejski Uniwersytet Viadrina.

Uczestnicy akademii – studenci z Polski i z Niemiec – poznawali w ramach seminariów, warsztatów, podróży studyjnych oraz rozmów ze świadkami historii w Olsztynie, Giżycku i Kaliningradzie historię i literaturę Prus Wschodnich ze szczególnym uwzględnieniem procesów, jakie dokonały się na Warmii i Mazurach oraz w Obwodzie Kaliningradzkim po II wojnie światowej. Ze strony Uniwersytetu Viadrina akademię prowadzili Elisabeth Ritter i Jan Musekamp, Instytut Zachodni reprezentował Rafał Żytyniec.

Program zajęć został ułożony tak, żeby połączyć wiedzę teoretyczną z możliwością jej zilustrowania przykładami na miejscu. Zajęcia podczas pierwszych dni koncentrowały się na zagadnieniach historii Prus Wschodnich oraz Warmii i Mazur, przymusowych migracjach i tematyce mniejszości narodowych. Poszczególne tematy prezentowane były w formie referatów przez studentów. Uzupełnieniem tak zdobytej wiedzy były rozmowy ze świadkami historii, spotkanie z mazurskim poetą Erwinem Krukiem, które poprowadził olsztyński polonista prof. Zbigniew Chojnowski oraz wyjazdy studyjne do Olsztyńka i Grunwaldu. Temat Grunwaldu i Tannenberga był okazją do poznania ich różnych interpretacji w pamięci zbiorowej Polaków i Niemców. Następny blok tematyczny obejmował zagadnienia powstałej po 1945 r. literatury wschodniopruskiej i warmńsko-mazurskiej (Agnes Miegel, Siegfried Lenz, Michał Kajka, Kazimierz Brakoniecki) oraz jej uwarunkowań polityczno-ideologicznych. Spotkaniem z literaturą powstałą w kręgu Wspólnoty Kulturowej „Borussia” był wieczór autorski Kazimierza Brakonieckiego i niemieckiego tłumacza jego poezji Winfrieda Lipschera. Jednym z celów akademii było także wykształcenie u jej uczestników umiejętności prezentacji historii regionu, czemu służyły warsztaty z komunikacji międzykulturowej, tłumaczenia konsekwentnego oraz marketingu historycznego. W programie wycieczek nie

zabrakło także Świętej Lipki, Gierłozoy, Ełku, Muzeum Michała Kajki w Ogródku oraz Twierdzy Boyen w Giżycku.

Ostatnie dni uczestnicy akademii spędzili w Kaliningradzie. Tematy zajęć seminaryjnych dotyczyły historii i teraźniejszości miasta (stosunek do dziedzictwa kulturowego, radziecka polityka historyczna, Kaliningrad po 1989 r.). Zagadnienia te przybliżył niemiecki znawca powojennej historii miasta Bert Hoppe.

Spektrum podjętych tematów oraz historia i teraźniejszość regionu na wyciągnięcie ręki przyczyniły się do lepszego poznania „Atlantydy Północy”, jak były Prusy Wschodnie określa olsztyński poeta Kazimierz Brakoniecki. O przeżytej intelektualnej przygodzie świadczy wypowiedź jednej z uczestniczek zaczerpnięta ze sporządzonej dokumentacji przedsięwzięcia:

„Od tygodnia debatujemy: Prusy czy Warmia; przed, tuż po czy ostatnio; Mazur, Polak, czy Niemiec; język swój, czy obcy. Kategoryzujemy, czasem łączymy, częściej dzielimy. Zmiany granic, mniejszości i większości. Całe szczęście, że Brakoniecki i Lipscher przypomnieli nam, że ‘ponad epokami gwałtu deportacji ateistycznego słońca i śniegów’ są rzeczy ważniejsze: spotkanie z drugim człowiekiem i odkrywanie samego siebie” (Małgorzata Deja).

Rafał Żytyniec

STOSUNKI POLSKO-NIEMIECKIE W 60 LAT PO ZAKOŃCZENIU II WOJNY ŚWIATOWEJ

Zorganizowana przez Instytut Zachodni oraz redakcję wydawanego w Poczdamie kwartalnika „WeltTrends” konferencja z udziałem badaczy z Republiki Federalnej Niemiec i Polski, poświęcona próbie oceny aktualnego stanu stosunków obu państw, odbyła się w siedzibie IZ 7 października 2005 r. Sympozjum zorganizowano wprawdzie w roku 60-lecia zakończenia II wojny światowej, lecz – jak podkreślił otwierający obrady dyrektor IZ prof. dr hab. Andrzej Sakson – miało ono w zamierzeniu charakter roboczy, a nie jubileuszowy.

Konferencja została podzielona na trzy tematyczne segmenty: *Aktualne zagadnienia współpracy politycznej, Odszkodowania i reparacje wojenne oraz Polsko-niemieckie kontrowersje wokół dóbr kultury i pamięci zbiorowej*. Wykład inauguracyjny obrady wygłosił były minister spraw zagranicznych RP Władysław Bartoszewski, który skoncentrował się na ostatnim szesnastolecu w stosunkach polsko-niemieckich. Punktem wyjścia w rozważaniach mówcy stał się mało znany dokument, jakim było podpisane 8 sierpnia 1989 r. w Bonn wspólne oświadczenie polskich i niemieckich intelektualistów. Obok deklaracji woli pojednania, jedną z głównych tez oświadczenia była konstatacja, iż zjednoczenie Niemiec jest nieuniknione, lecz powinno ono dokonać się w kontekście europejskich procesów integracyjnych. W. Bartoszewski powołał się również na wygłoszone 12 listopada tego samego roku w Warszawie słowa kanclerza Helmuta Kohla, iż Europa potrzebuje Polski, a Polska – Europy, w której i Polska, i Niemcy wzajemnie się potrzebują. Zwrócił też uwagę, że nastawienie społeczeństwa polskiego wobec zachodnich sąsiadów okazało się być obciążone mniejszymi kompleksami, niż się spodziewano. Z kolei w kwestii wstąpienia Polski do NATO